

کتابخانه دیجیتال جهان

منوچهر پرشاد

روشن کردن کامپیوتر و وارد کردن نشانی کتابخانه (www.wdl.org) وارد فضای مجازی آن شویم.

در صفحه اصلی کتابخانه، به بخش «درباره ما» رجوع می‌کنیم که در آن رسالت کتابخانه این‌گونه توضیح داده شده است: «کتابخانه دیجیتال جهان، در اینترنت قابل دسترسی است. این کتابخانه رایگان و چند زبانه است و مواد پایه‌ای و ارزنده‌ای از کشورها و فرهنگ‌های سراسر گیتی را در بر می‌گیرد. دیدگاه‌های اساسی کتابخانه عبارت است از:

۱. تشویق به تفاهم بین کشورها و فرهنگ‌های جهان؛
۲. گسترش میزان و تنوع درون مایه‌های فرهنگی بر روی فضای وب؛
۳. فراهم آوری منابع برای مربیان فرهنگی، دانشمندان و مخاطبان عمومی؛
۴. پدید آوردن استعداد و لیاقت در بنیادهای علمی و آموزشی همکار، تا گسستگی‌های دیجیتالی بین دو کشور یا میان کشورها را کمتر و جبران کند....

زبان‌های کتابخانه عبارت است از: عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، پرتغالی، روسی و اسپانیایی...»

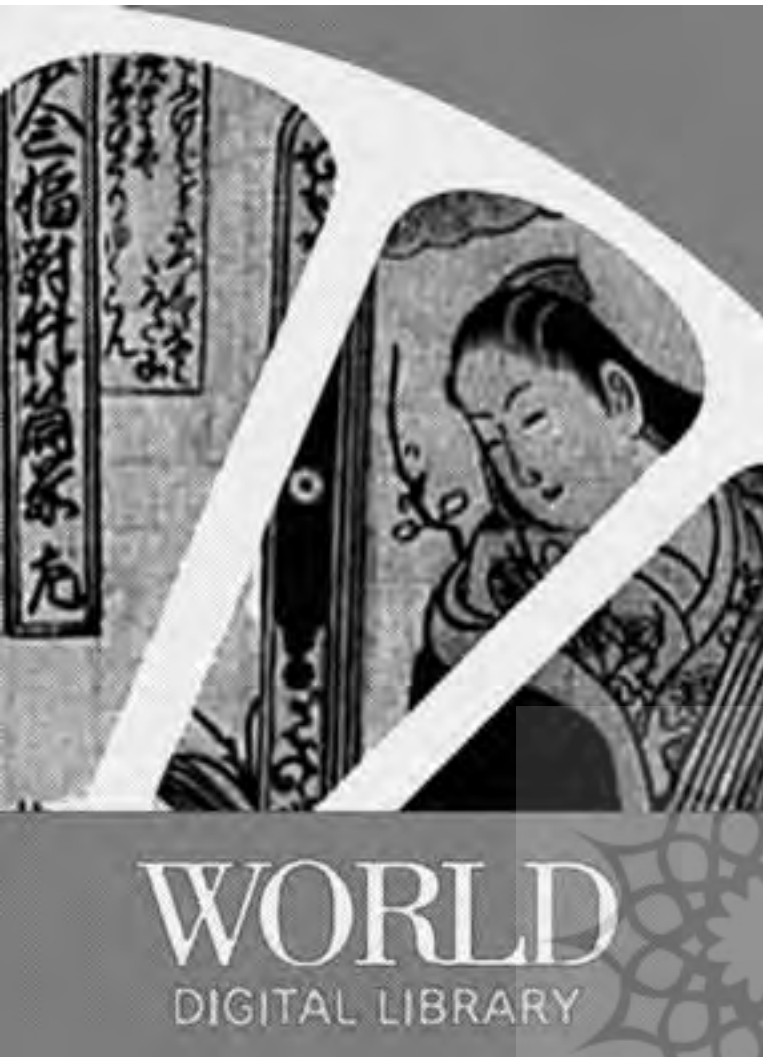
کتابخانه دیجیتال جهان چگونه پدید آمده است؟ به گزارش خبرگزاری فرانس پرس، در نخستین سال‌های سده بیست و یکم میلادی پیشنهاد برپایی این کتابخانه از سوی مدیران یونسکو به شماری از صاحب‌نظران فرهنگی جهان ارائه شد تا در آن غور و بررسی کنند. پس از چند سال پژوهش و کار بسیار با یاری کتابخانه کنگره و بعضی از مؤسسات فرهنگی امریکا، و سپس کشورهای انگلستان، برزیل، چین، روسیه، ژاپن و عربستان سعودی، که از نظر تأمین مطالب و کمک فنی در این طرح مشارکت داشته‌اند، این طرح به اجرا درآمد. قدمت کلیه آثار و موجودی کتابخانه، از هشت هزار سال پیش از میلاد مسیح تا امروز، یعنی سال ۲۰۰۹ میلادی را در بر می‌گیرد؛ به عبارت دیگر ده هزار سال را. این کتابخانه در روز گشایش رسمی، بر سر هم دارای ۱۱,۷۰۰ فقره آثار گونه‌گون بوده است. بر طبق نمودارهای وب‌گاه کتابخانه، این آثار از یازده حوزه جهان بدان اهدا شده است. بیشترین آثار، از کشورهای اروپایی و کمترین آن‌ها از جنوبگان (منطقه قطب جنوب) بوده است. آثار متعلق به کشورهای خاورمیانه (از جمله ایران) و شمال افریقا ۱۵۷ اثر است. به رغم محدودیت زبان کتابخانه (هفت زبان) آثاری از زبان‌های دیگر چون فارسی، ژاپنی و برخی زبان‌های افریقایی در کتابخانه دیده می‌شود.

پس از گذشت پانصد سال از «انقلاب گوتنبرگ» و اختراع چاپ، اینک با انقلابی تازه نه تنها در حوزه کتاب و نشر، بلکه در همه عرصه‌های اطلاع‌رسانی و آموزشی و دانش بشر رو به روییم. گسترش رایانه‌ها و دنیای دیجیتال با شتابی باورنکردنی همه عرصه‌های زندگی انسان را فرا گرفته است. پدیده جدید کتاب دیجیتال نیز به سرعت در حال تکامل یافتن و همه‌گیر شدن است. کتاب‌های دیجیتال با سرعت انتشار، انبوهی و قابلیت دسترسی فوری به آن‌ها، به سرعت به رقیب سرسخت و حتی خطرناک کتاب‌های کاغذی تبدیل شده‌اند و روز به روز بیشتر میدان را از دست رقبای چاپی خود به در می‌آورند. تا آن جا که پروفیسور گوتفرد هانوفیرا، رئیس بزرگترین نمایشگاه بین‌المللی کتاب جهان، یعنی نمایشگاه کتاب فرانکفورت، در سخنرانی سال گذشته خود (اکتبر ۲۰۰۸) از دگرگونی جهان نشر و بازار تازه کتاب‌های الکترونیکی خبر داد. بازاری که نیازمند تدوین قوانین لازم و مشخص ساختن ساز و کار فعالیت در آن است. او از لزوم «درکی انقلابی» از نشر دیجیتالی سخن گفت که به زودی بر پایه رایانه و اینترنت بر تمام دنیا سایه‌گستر خواهد شد.

در نخستین روز اردیبهشت ماه امسال (۲۱ آوریل ۲۰۰۹) شاهد ابتکار تازه‌ای در عرصه کتاب الکترونیک و کتابخانه مجازی بودیم: آغاز به کار کتابخانه دیجیتال جهان. این کتابخانه با سرپرستی یونسکو (سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد) و یاری چند کشور پیشرفته یا ثروتمند جهان برپا شده است.

کتابخانه بزرگ دیجیتالی جهان، به رایگان و شبانه‌روز، به روی تمام مردم جهان، که کافی است یک رایانه ساده در اختیار داشته باشند و کاربرد مقدماتی آن را بدانند، گشوده است. این کتابخانه مجازی، در واقع یک وب‌گاه (سایت) بسیار بزرگ است که امکان دسترسی همه کاربران را به بسیاری از گنجینه‌ها و اندوخته‌های ده‌هزار ساله بشر، از سراسر جهان فراهم می‌کند. همچنین هر روز از تمام نقاط گیتی، بر گسترش و ثروت آن افزوده می‌گردد.

پانصدسال پیش، اگر نویسنده یا پژوهشگری پیشگام می‌خواست درباره دستگاه نوظهور چاپ گوتنبرگ اطلاعاتی به دست آورد و یا مطلبی بنویسد، می‌بایست به خود او مراجعه کند و دستگاه چاپ نوظهورش را به هنگام کار ببیند و توضیحاتی هم از استاد گوتنبرگ یا شاگردانش بشنود. بعد باید چند نمونه چاپی از چاپخانه نوپا را می‌دید تا مطلب خود را تهیه کند. اما اینک، همه آگاهی‌ها و اطلاعاتی که از کم و کیف و نحوه زادن و پروردن و بهره‌های این کتابخانه لازم داریم، در دل خود آن نهفته است و می‌توانیم با

ولی نوشته یا شرح صوتی و ویدئویی درباره هر یک از آنها، تنها به یکی از هفت زبان رسمی کتابخانه است. می‌دانیم که به این هفت زبان، در حدود پنج میلیارد مردم جهان سخن می‌گویند و اگر هر یک از آنان، خواندن و نوشتن به زبان‌های یادشده را بدانند و کامپیوتری هم در اختیار داشته باشد، می‌تواند از تمامی ۱۱,۷۰۰ قلم موجود در کتابخانه استفاده کند، آن هم به زبان مادری خود!

«... گونه‌های مواد موجود در کتابخانه، عبارت‌اند از: کتاب (چاپی و خطی)، دست‌نوشته و فرمان، نقشه، تصویر، نقاشی، ضبط‌های تصویری، دیداری و شنیداری. برای آشنایی با مآخذ اصلی کتابخانه دیجیتال جهان نام آن‌ها را به نقل از وب‌گاه کتابخانه می‌آورم:

۱. کتابخانه اسکندریه (مصر)؛ ۲. کتابخانه دانشگاه براون (ایالات متحد)؛ ۳. مرکز مطالعات تاریخ مکزیک؛ ۴. بنیاد کتابخانه مرکزی قطر؛ ۵. کتابخانه یادگاری کریستف کلمب (سازمان کشورهای امریکایی)؛ ۶. کتابخانه و آرشیو ملی عراق؛ ۷. کتابخانه جان کارتر براون (بنیانگذار دانشگاه براون - ایالات متحد)؛ ۸. کتابخانه کنگره (ایالات متحد)؛ ۹. کتابخانه یادبود ماما حیدرا (مالی)؛ ۱۰. سازمان اسناد و آرشیو ملی (ایالات متحد)؛ ۱۱. کتابخانه ملی پرهیز و رژیم غذایی (ژاپن)؛ ۱۲. کتابخانه و آرشیو ملی مصر؛ ۱۳. کتابخانه ملی برزیل؛ ۱۴. کتابخانه ملی چین؛ ۱۵. کتابخانه ملی فرانسه؛ ۱۶. کتابخانه ملی اسرائیل؛ ۱۷. کتابخانه ملی روسیه؛ ۱۸. کتابخانه ملی صربستان؛ ۱۹. کتابخانه ملی سوئد؛ ۲۰. بنیاد سلطنتی مطالعات آسیای جنوب شرقی و کشورهای حوزه دریای کارائیب (هلند)؛ ۲۱. کتابخانه دولتی روسیه؛ ۲۲. مجمع تطاون - اسمیر (مراکش شمالی)؛ ۲۳. کتابخانه دانشگاهی براتیسلاوا (بوسنی و هرزگوین)؛ ۲۴. کتابخانه دانشگاهی پره‌توریا (افریقای جنوبی)؛ ۲۵. کتابخانه دانشگاه ییل (ایالات متحد).

هنرهای تزئینی؛ ۸. ادبیات، فنون سخنوری، معانی و بیان؛ ۹. تاریخ و جغرافیا (که بسیاری از نقشه‌های قدیمی جغرافیایی را در بر دارد). تمام این مواد و مطالب را به زبان اصلی می‌توان دید، ولی شرح مکتوب یا دیداری و شنیداری آن‌ها را تنها به همان هفت زبان می‌توان خواند و دید و شنید. گفتنی در این مورد بس زیادتر از حوصله این نوشته است. توصیه می‌کنم که سری به این کتابخانه دیدنی بزنید.

در این‌جا شاید نکته‌ای به ذهن خوانندگان برسد که چرا از کتابخانه‌های بزرگ دیگر کشورهای جهان در چنین فهرستی خبری نیست؟ این پرسش را از طریق ای‌میل دو بار با کتابخانه در میان گذاشتم. در پاسخ این پرسش هر بار این نوشته را دریافت کردم: «شما پاسخ خود را به محض امکان دریافت خواهید کرد» و تاکنون از جواب آنان خبری نشده است! در نخستین پیام ارسالی نگاشتم: «تقدیر می‌کنم از یونسکو و ایالات متحد که چنین کتابخانه سودمندی را برپا کرده‌اند. انتظار داشتم که از ایران نیز به عنوان یک مرجع بزرگ دعوت به شرکت می‌فرمودید. چنان‌که همکاری کشورهای هند، ترکیه، افغانستان، تاجیکستان، ازبکستان، پاکستان را جلب کرده‌اید...» چند روز بعد در دومین پیام برایشان نوشتم: «آقایان گرامی، دیگر باره، از اجرای کار بزرگ شما سپاسگزارم. خواهشمندم به من پاسخ فرمایید که یونسکو، به عنوان یک ارگان سازمان ملل متحد، آیا به تمامی اعضای خود در مورد راه‌اندازی این کار بزرگ مراجعه کرده است. به ویژه به اعضای با سابقه و با پیشینه فرهنگی قدیم خود؟»

۱. کتابخانه ماما حیدرا، کتابخانه‌ای کم‌مانند و شاید منحصر به فرد در جهان است؛ زیرا در ناحیه کویری و صحرایی شهر تیمپوکتو در کشور کوچک مالی، در شمال غرب افریقا قرار دارد. این کتابخانه توسط زنی مسلمان و ثروتمند برپا شده است. کتابخانه دارای نسخه‌های خطی به زبان‌های اسلامی و عربی و افریقایی، از سده‌های پیشین است.
۲. این کتابخانه، تنها کتابخانه ملی در سرتاسر کشور ژاپن است و در نوع خود در دنیا بی‌مانند است.
۳. شهر تطاون، بزرگترین شهر مدیترانه‌ای در شمال مراکش است، هر چند در مقایسه با شهرهای مشابه و همدریف خود شهرت کمتری دارد. این شهر با کشور اسپانیا و به ویژه با شهر بارسلون، پیوندهای فرهنگی دارد.

مباحث و موضوعات مواد کتابخانه دیجیتال جهان عبارت است از: ۱. فلسفه و روان‌شناسی؛ ۲. دین؛ ۳. علوم اجتماعی؛ ۴. زبان؛ ۵. علوم طبیعی و ریاضیات؛ ۶. تکنولوژی؛ ۷. هنرها، صنایع دستی و